

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

173. An in foro conscientiae sit licita, & possit retineri pensio obtenta à Pontifice absque justa causa sine obreptione, aut subreptione? Et aliqua supponuntur pro intelligentia hujus quæstionis. Et ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

ac qualitate, dignitate, & idoneitate, seu sufficientia personarum, & aliis circumstantiis, id arbitratum vi late alios referens Hojeda d. cap. 2. citato num. 14. §. 15. Quamvis Azorius dicat iuxta aliquos censeri immo dicam coacervationem decem Beneficiorum, & iuxta alios novem, vel octo Beneficiorum pluralitatem, & Hojedam eod. cap. 2. num. 16. ex Benedicto Cypra in tract. regul. & Falent. reg. 90. n. 135. ait magnam multitudinem dici decem, vel octo Beneficia.

5. Non deferam tamen hic adnotare, opinionem reflatam, quod pluralitas Beneficiorum simplicium excusetur & etiam in foro conscientiae sit licita ob generalem consuetudinem in tota Mundo à Papa toleratam, vt tolerari possit, esse intelligendam, vel quod consuetudo illa solum excuset in foro conscientiae, & etiam in externo, cum nullum Beneficium est per se sufficiens ad congruam sustentationem; vel si alterum ex Beneficiis sit sufficiens, excuset quoad forum externum, non vero quoad internum, & coram Deo nisi saltem obtineatur, & retineantur non ad propriam commoditatem & lucrum, sed ob utilitatem Ecclesiae, & cum intentione elargiendi fructus superfluos in usus pauperum, & in alia opera pia. Quo casu inspecto iure Canonum potest dicta opinio, quod consuetudo excuset etiam in conscientia, admitti. Et ita docet Bossius ubi supra num. 35. Post Tridentinum tamen ubi vnum Beneficium est sufficiens, omnino requiritur Papae dispensatio, vt plura etiam simplicia possint haberi utroque foro inspecto.

6. Et tandem notatidem Bossius loco citato, n. 37. Dispensationem Papae circa dictam pluralitatem Beneficiorum quantumvis magna pecuniae quantitate obtentam, quoad forum quidem externum valere, & prodesse, non autem quoad forum conscientiae, licet etiam pro eodem foro interiori impetretur, nisi saltem intelligatur, & sit obtenta, & concessa non ad luxum, & avaritiam, vel ad vanam mundi pompam, nec vt obtinens fiat absolutus Dominus ad disponendum pro libito de fructibus Beneficiorum etiam in res illicitas, & prophanas, sed vt illis licite utatur, & superfluos impendat in usus Pauperum, & opera pia, ac causas honestas, ita enim obtinens poterit saluari in conscientia, & hoc pacto saltem existimo deberi intelligi Glossam, & Innocentium, dum dicunt, habentia plura Beneficia sufficere Papae dispensationem etiam sine causa obtentam. Et talem etiam credendum est esse intentionem Papae, dum, ubi est vnum Beneficium sufficiens, dispensat quoque ad pluralitatem Beneficiorum, nempe, vt Beneficiatus habeat, & retineat non ad propriam, & priuatam utilitatem ad splendidiorem victum, vestitum, famulatum, & alia huiusmodi, (hoc enim esset dissipare Christi, & Ecclesiae Patrimonium, ad quod non extenditur Papae potestas, ac proinde non est praesumendum quod Papa ad id velit suam extendere dispensationem) sed ad largiendi ex fructibus honestae sustentationis superfluis erogandum in pauperes, & opera pia, ac Ecclesiae utilitatem. Et si impetrans dispensationem habeat praedictam intentionem dispensandi fructus superfluos honestae sustentationi non necessarios, & opere compleat, poterit, (licet alterum sit sufficiens,) retinere plura Beneficia tuta conscientia. Quod si post obtentam dispensationem, & adepta Beneficia, non praestet, esto, quod valeat dispensatio, & consequenter licite Beneficia retineantur, erit tamen in statu damnationis; ac proinde non poterit absolui, nisi resignet Beneficia superflua vel saltem dictos fructus honestae sustentationi superfluos in opera pia, & bene impendat. Neque quisquam sese tueatur dispensatione

Papae, quae semper, vel saltem in dubio intelligi debet facta cum illa bona intentione, vt Beneficia non habeantur ad proprium commodum & luxum, &c. alias sic dispensare ex Hostiensis, apud Lauacrum conscientiae, cap. 8. est cum licentia Papae in Infernum intrare. Et haec omnia docet Bossius, ubi supra, qui postea, n. 39. Subdit haec dixisse ad explicandum quare ratione possit aliquo modo in conscientia saluari pluralitas Beneficiorum simplicium, quae in tot Clericis, & Praelatis cernitur, Nam quod quando vnum est sufficiens, sit legitima causa habendi plura, vel dispensandi quoad dictam Beneficiorum pluralitatem, si nulla adsit alia legitima causa, non caret graui dubio. Quia etiam Clerici digni possunt Beneficiorum fructus in honestos usus, & pias causas infundere; quibus Propterea ad cuiusdam iniustam Patrimonij Christi distributionem conferri debent Beneficia, ne alioqui, & illis iniuria fiat, & Dei cultus diminuatur. Quod si nulli adsint, qui eos fructus pie erogent, tunc erit causa legitima conferendi vni plura Beneficia; non quia ij, quibus conferuntur, bene fructus impendant, sed quia desunt alij Clerici idonei, vt in locis haereticorum, quia bona Ecclesiarum, & fructus Beneficiorum sibi usurpant, & dissipant. Et ideo Azorius d. c. 12. quest. 3. praedictam causam non approbat, si sola sit; & ait non placere aliis multis: additque Cardinalem habuisse dictam causam pro legitima, quia putavit Beneficiorum simplicium pluralitatem prohiberi tantum iure Canonico, & consuetudinem pro dicta pluralitate sufficere. Ita, Bossius.

7. Et quidem hoc vltimum quod notat ex Azorio confirmat Io. Vvigers, de Inst. tract. 7. c. 3. dub. 19. n. 82. ubi docet non esse iustam causam dispensandi super pluralitate Beneficiorum, vt qui ea obtinere intendit, aut possidet, fructus erogat in pios usus quod etiam DD. communiter tradunt, teste Nauarro in Comment. de pluralitate Beneficiorum; quamvis ipse quoad retentionem videatur aliter sentire: sed ratio videtur euidens, quia dispensatio requirit causam extraordinariam: quod autem fructus superflui erogentur in pios usus non est quid extraordinarium. Deinde propter bonum aliquem finem per accidens, non debent inuerti Leges, & Statuta quae seruiunt ad bonum finem ipsius rei per se multo nobilioris: vnde minus debet ea de causa omitti finis per se; per accidens autem est Beneficiis, quod fructus impendantur in alios pios usus, quam in sustentationem Ministrorum Ecclesiae, quatenus scilicet contingit Beneficium habere plures fructus, quam Minister indigeat, per se autem Beneficiis conuenit, quod inde alantur Ministri Ecclesiae, & hi iuxta eorum numerum multiplicentur quantum fieri potest; ergo &c. Itaille, cui adde Malderum, de Inst. tractat. 9. cap. 2. dub. 18. & Layman, lib. 4. tract. 2. cap. 7. num. 2. in fine nominatim Cardinalem, & Nauarum impugnantem. Et haec dicta sufficiant in materia tam periculosa, & lubrica: vnde in facti contingentia videat vnusquisque quid faciat, & viros doctos, ac timoratos consulat nec dicat, ille, vel ille hoc facit: Ergo licitum erit facere, praeter DD. citatos legat Petrum Marchant. in Tribum. Sacram. tom. 3. tract. 10. titul. 4. quest. 2. conclus. 2. qui firmat, quod nemini suffragatur dispensatio Pontificia ad possidendam plura simul Beneficia nisi ex iusta causa fuerit obtenta.

RESOL. CLXXIII.

An in foro conscientiae sit licita, & possit retineri pensio obtenta à Pontifice absque iusta causa sine obsequio

Sup hoc foro conscientiae Ref. not. primae huius. Ref. in eius §. Neque ob. eandem.

deceptione, aut subreptione?
Et aliqua supponuntur pro intelligentia huius qua-
sionis.

Ex quaeritur, an sit tutus in foro conscientia resignans
beneficium, si omnes fructus beneficij, (vt saepe fit,
assignentur in pensionem ipsi resignanti, vel tanta
pars, vt resignatarius non possit commode susten-
tari; Ex part. 10. tractat. 14. & Misc. 4. Ref. 72.
alias 70.

¶ Propono causas iustas imponendi pensiones
Quas esse; Pro pensione temporalis debet esse
seruitium aliquod Ecclesie faciendum ab ipso pen-
sionario, in cuius stipendium illa fructuum Ecclesia-
sticorum portio à Beneficio sciungitur; vel potest
esse seruitium aliquod factum ab ipso pensionario,
vel à suis consanguineis, in cuius obsequij gratitudi-
nem illa pensio conceditur. Pro pensione spirituali
duplex causa assignatur à Doctores, sub qua mul-
tiplex comprehenditur, lucratia scilicet, & orato-
ria. Lucratia, cum ob causam aliquam piam & ho-
nestam referatur tibi ex alieno Beneficio pensio, v.g.
quia studijs vacas, hospitalitatem exeres, honeste
vivas, aut alia via de Ecclesia es benemeritis. Orato-
ria causa; quia sub onere aliquo Pensio tibi conce-
ditur, vt contingit, cum conceditur tibi Pensio, quia
Beneficium possessum resignas, iuxta cap. Super hoc
de Renunciat. vel quia cedis liti, & iuri pretenso,
iuxta cap. Nisi de prebendis. vel quia tuum benefi-
cium cum altero minori permutas. Ad quaestiones,
de ver. perma. & ita docet Palauus, tom. 2. resol. 13. disp.
3. par. 1. num. 1.

1. Hoc supposito assero; quod ad quaestionem
propositam negatiue respondent Theologi, vt Vi-
ctorius, relit. de simonia, num. 50. & 51. Aragonius
2.2. quest. 67. art. 2. vers. De annuis autem Pensioni-
bus. Gambanus de officio Legati, l. 10. n. 386. Ema-
nuel Rodriguez in summa, tom. 2. cap. 21. Vega in
summa, 2. part. cap. 65. casu. 6. Petrus Ledesma, 2.
part. sum. tract. 7. cap. 1. & tract. 12. conclus. 21.
Toletus, sum. lib. 5. cap. 87. num. 1. vers. secunda est.
Lestius de iust. lib. 2. cap. 34. numer. 204. Gabriël
Valquez in Opus. de Benefic. cap. 2. §. 3. dub. 11. à
num. 98. quibus adde Bossium in mor. tom. 2. tit. 7.
§. 3. num. 60. qui late quaestionem pertrahat. Et ratio
est quia Pontifex non est Dominus Beneficiorum,
neque illorum fructuum, alijs sine culpa posset in
quiscumque vsum de illis dispendere; sed est il-
lorum Administrator, & Dispensator, iuxta il-
lud Pauli 1. ad Corinth. 4. Sic non existimet homo,
vt ministros Christi, & dispensatores Mysteriorum
Dei. At dispensator, & Distributor ius non habet
dispensandi, & distribuendi, nisi quatenus vsum fue-
rit ei, cuius est Dispensator, & Distributor. Chri-
stus autem Dominus, cuius Pontifex est dispensator,
& distributor non consentit in distributione Eccle-
siasticorum bonorum, quae Ecclesiae nocua sit qua-
lis est Pensio Beneficij absque causa imposita; Ergo
imualidè Pontifex illam imposuit, & inualidè acci-
pit Pensionarius. Itaque non obstat quod Papa ha-
beat plenam potestatem, & administrationem Bene-
ficiorum; nam non habet vt Dominus absolutus,
sed vt fidelis dispensator in aedificationem, non in de-
structionem; ac proinde ex illa plena potestate, &
administratione solum sequitur, vt in foro externo
valeat pensio sine vlla causa obtenta à Papa scienter
se dispensante; non vero vt illam obtinens sit tutus
in conscientia, & coram Deo, & vt Papa grauius
non peccet irritationabiliter, & pro sola sua voluntate
bona Ecclesiae in vsum non pios distribuendo, & di-
spensando, ac dispensando. Quare dato etiam quod
Papa sit dominus Beneficiorum, vt multi tenent (li-

et minus probabiliter) non est tamen, nec potest
dici dominus, vt possit de illis dispendere mere pre-
libito, & voluntate sua; (sicut vnusquisque de suis
temporalibus, de quibus habet absolutum, & expedi-
ditum dominium, potest dispendere, sed tantum
prudenter, pro voluntate regulata à recta ratione,
atque adeo sine vlla rationabili causa non potest al-
teri Pensionem conferre, & si faceret, (quod in du-
bio praesumi de Papa non debet,) peccaret grauius
vt rectè ait Azorius 2. part. Institui moral. lib. 8. c. 5.
quest. 8. & etiam obtinens non esset tutus coram Deo
vnde ex his inferunt Theologi, resignantem Bene-
ficium in manibus Papae in fauorem alicuius cum re-
seruatione certa Pensionis in foro conscientiae non
esse tutum, si sine causa praedictam resignationem,
faciat, & Pensionem obtinuit praesertim ad solam
cupiditatem, & ad luxum, & pompam vanam. Ita in
terminis Corduba, & Ioannes Valerius. Asserunt
etiam Theologi, quod non erit tutus in foro con-
scientiae, & coram Deo resignans, si omnes fructus
beneficij (vt saepe fit) assignentur in Pensionem ipsi
resignanti, vel tanta pars, vt resignatarius non pos-
sit commode sustentari; vt etiam sentiunt Sotus,
lib. 9. de iustitia, quest. 7. art. 2. vers. Praeterea. & fru-
ctus omnes pro pensione statuere. Vt Palacius in
Annotat. ad summ. Caietani, ver. Simonia. quos se-
quitur Ioannes Valerius, vers. Pensio, & differ. 2. Probat
Sotus, quia aduersatur Diuino iuri, & naturali, ac re-
ctae rationi, vt quis sit addictus seruitio absque vilo,
vel saltem ad congruam sustentationem stipendio
quod totum, vel pro maiori detur non seruiti. Vt
enim habetur, cap. fin. de rescriptis in 6. Beneficium
datur propter Officium, quapropter rationi dissonat;
vt omnes fructus dentur non seruiti, nisi
fortasse seruiti sufficiant distributiones, quae sint
ita pingues, vt satis sint ad honestam sustentatio-
nem.

3. Sed his non obstantibus, quod in Papa non
requiritur causa ad imponendas Pensiones tradunt
Canonistae, vt Filius in cap. Ad audientiam 2. de
Rescriptis, num. 2. & 4. Decius consil. 436. Gigas de
Pensio. quest. 6. à num. 7. & quest. 10. Sarmensis in com-
pendio vtriusque signaturae. vers. Et est aduertendum.
Rebuffus de Pacificis Possessoribus, numer. 129. alijs
110. Cortalius, de Benefic. 1. part. cap. 4. num. 13.
Ioan. Nicolaus Delphinus de iure patron. lib. 1. n. 67.
& 70. Mandosius de signatura gratiae, tit. de Pensio-
nibus, vers. Papa, absque aliqua causa, Camillus
Cautius in tract. de pensione Episcopali, num. 10. qui
habetur 15. tom. part. 2. tract. Nouorum, Granucius
ad Simon. de reseruatione, quest. 62. num. 4. Petrus Gre-
gorius de benefic. cap. 29. num. 2. Maschel. de com-
missionibus, 2. part. cap. 4. de commissione appellationis,
num. 42. & Flaminius Parisius de resignat. Benefic.
lib. 6. quest. 2. num. 131. & 155. qui docent, Pa-
pam posse pensionem imponere sine causa, & etiam
sine consensu Beneficiarij, & Caputaquen. dec. 316.
part. 2. Rota in vna Camerien. Pensionis 7. Iunii
1591. coram D. Giptio, vbi resoluit, quod Reg. de
non tollendo iure quaesito, non est necessaria deroga-
tio in declaratorijs, Gabriël de Reg. iur. concl. 3.
num. 65. nec rursus est necessaria in impositione pen-
sionis, &c. quia Papa pro libito voluntatis potest
pensiones super beneficij imponere, & transferre.
Parisius consil. 60. num. 69. lib. 4. & in Oxomen. Pen-
sionis, 20. Maij, 1598. coram D. Lita. & rationem
asserunt quod Papa liberam potestatem, & plenam
administrationem Beneficiorum, maxime dum va-
cant, habet, cap. 2. de Praebend. lib. 6. Gl. ff. in cap.
Gratiola, de Rescriptis. eod. tit. dicens, quod in be-
neficialibus est pro ratione voluntas Papae, quam
Glossam commendat ibidem Doctores, & Decius

consilii 386. num. 71. & docent Doctores citati à Garzia, & copiose Selua, de beneficiis, quæst. 1. per totam. Hæc enim plenitudine potestatis sequitur, ut ipse possit pensionem in beneficiis imponere sine causa vlla. Id quod confirmat Ioannes Nicolaus, quia vbi Papa disponit contra ea, quæ sunt iuris positivi, (vt est hoc, quod beneficia conferantur absque dimittatione) non fundatur in ratione naturali, vel diuina, sed tunc sola voluntas ipsius Papæ sufficit pro ratione, & pro causa, sicut multa statuit, in quibus sola voluntas sufficit, vt latè per Felipum in dicto cap. Ad audientiam. Quare cum Papa id possit, tutè etiam in vtroque foro poterit pensio retineri.

4. Et hæc sunt pugnantès sententiæ circa præsentem difficultatem. Ego, vt verum fatear, opinionioni Theologorum tanquam probabiliori adhæreo, non audeo tamen opinionem Canonistarum tanquam improbabilem damnare. Nec displicet etiam mihi opinio media Castrì Palai tom. 2. tract. 13. disput. 1. punct. 11. num. 3. nempe, pensionem à Pontifice impostam sine causa validam esse, & securè à pensionario accipi, tametsi illicitè fuerit imposta, & à Pontifice debeat reuocari. Et quidem illicitam esse talis pensionis impositionem est manifestum. Tum quia generale est quamlibet actionem sine legitimo fine factam illicitam esse. Tum quia contra rationem est bona Ecclesiæ dispensare extra finem, ad quem fuerunt relicta, sed fuerunt relicta pro bono Ecclesiæ, & in augmentum fidei, & diuini cultus, vt de se con-

stat. Ergo distributio, quæ in bonum Ecclesiæ non cedit, qualis est impositio pensionis sine causa, illicita est. Quod autem valida sit, Probo: quia negari non potest dominium Ecclesiasticorum bonorum penes Ecclesiam residere, & consequenter penes Pontificem, tanquam illius caput, & superiorum. Ergo si Pontifex hæc bona alienat, validè alienat; tametsi alienationem ipse, & successor reuocare possint, & debeant. Deinde, citò Pontifex Beneficiorum, & Ecclesiasticorum fructuum dominus non sit, sed solum dispensator, & distributor, si tamen inter Clericos illa bona dispenseret, valida est talis dispensatio etiam sine causa; quia talis dispensatio non est in substantia contra voluntatem Ecclesiæ, & Christi, si quidem non est dispensatio extra Ecclesiam, sed solum in modo, & voluntate dispensationis, est contra voluntatem Christi; & Ecclesiæ. Quod exemplo prouisionis Beneficiorum confirmari potest: Beneficiorum enim collatio dignis facta, omissis dignioribus, illicita est; quia est contra bonum Ecclesiæ, & modum ab ipsa præscriptum: at talis collatio valida est, quia non contradicit substantiali eius intentioni, quæ est, vt ministris dignis collatio fiat. At si pensio non pro Clericis, sed pro Laicis imposta sit, & Pontifex solum sit Ecclesiasticorum bonorum ministrator, firma non erit ob rationem in prima sententia dictam; quia est contra voluntatem Ecclesiæ talis distributio, & alienatio.

TRACTATUS TERTIVS DE POTESTATE EPISCOPORVM QVOAD DISPENSANDVM ET ABSOLVENDVM, vigore, Cap. VI. Sess. XXIV. Concilij Tridentini de Reform.

*ET ALIÆ DIVERSÆ DIFFICULTATES ET RESOLVTIONES
ad ipsosmet Episcopos specialiter pertinentes: & etiam quoad prouisiones per concursum ad
beneficia, Canonicatus, dignitates, &c. faciendas per Episcopos, Pontifices, & Reges;
& pro admissione resignationis beneficiorum, & impositione pensionis
super ea etiam in hoc tract. discutuntur.*

PROLOGVS.

Ante Resolutionem primam. Tract. 2. Part. 7.

Satis ampla potestas fuit concessa Episcopis à Sacro Concilio Tridentino in cap. 6. sess. 24. de Reformat. vbi sic habetur. *Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus & suspensionibus ex dilecto occulto prouenientibus, excepta ea, qua oriuntur ex homicidio voluntario; & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare, & in quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apostolica reseruat, delinquentes quoscumque sibi subditos in Diocesi suâ, per se ipsos, aut Vicarium ad id spe-*

cialiter deputandum in foro conscientia gratis absoluerè, imposita penitentia salutari. Idem etiam in heresi crimine in eodem foro conscientia eis tantum, non eorum Vicariis sic permissum. Ita Concilium. Ego in gratiam Dominorum Episcoporum aliquas Questiones in hoc Tractatu occasione horum verborum agitabo; ideo Quæro.

RESOL. I.

*An Episcopus electus, & confirmatus, quathòis non consecratus possit vii hoc privilegio?
Et quid est dicendum, si Episcopus tantum sit electus & non confirmatus?
Et an hæc facultas non competat Episcopis carentibus diocesi,*